4-чю ноябрь - Халкъны бирлигини кюню

Шабат кюн, 2014 жылны 1-чи ноябри • №216 (19637) • Багъасы 15 сомду

ЗАМАН

Газета издается на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КОНФЕРЕНЦИЯ

Къабарты-Малкъар мамырлыкъны жери болгъаны шарт тохташдырылгъанды

Орта кюн Нальчикде «Тёрели динле: тёзюмлюлюкге эмда бир бирге хурмет этиуге юйретиу» деген конфессияла аралы битеудуния дин конференция бардырылгъанды. Анга Шимал Кавказда муслийманланы дин управлениялары келечилери бла бирге Россейни башха субъектлеринден къонакъла да жыйылгъадыла. Къабарты-Малкъаргъа бу магъаналы илму тюбешиуге Муслийман алимлени битеудуния советини генеральный секретары Али Мухи ад-Дин аль-Карадагини башчылыгъында делегация да келгенди. Конференция «Синдика» къонакъ юйде бардырылгъанды. Аны ачылыууна КъМР-ни Башчысы Юрий Коков да къатышханды. Жыйылыу, тёреде болгъаныча, Сыйлы Къуранны аятларын окъуудан башланнганды.

КъМР-ни Муслийманларыны дин управлениясыны таматасы Хазратали Дзасежев, конференцияны ача, аны темасыны магъаналылыгъын чертгенди, бютюнда дунияда бола тургъан ишлени эсге алсакъ.«Бюгюнлюкде дин не ишни да тутуругъу болгъанын битеу къыраллада да ангылагъандыла. Россеймиллетлени эм динлени кёплюгюню, аланы энчиликлерини мурдорунда къуралгъанды», - дегенди.

Болсада къыралыбызда халкъла бир бирлери бла мамырлыкъда жашагъанларына бюсюремегенле аз тюйюлдюле. Тышында, ол угъай, кесибизни къыралыбызда окъуна миллетлени бир бирге юсгюргенле, динлени араларын бузаргъа кюрешгенле табылгъандыла, ол санда Шимал Кавказда да. «Бизни регионда болум а саулай Россей Федерацияны къоркъуусузлугъуна себеплик этеди», - деп къошханды муфтий.

Къыралыбызны душманлары кеслерини къара ишлерин жаш адамланы къоллары бла этерге излегенлерин да чертгенди ол: «Ала жашауда тюзню бла терсни араларын айыралмай, бирлени къолларында илляулагъа ушап къалгъандыла. Аны хатасындан а адамла ёлтюрюледиле, анала балаларын тас этедиле».

Хазратали Олиевич акъыл этгенича, къажаулукъ жаланда ислам бла угъай, битеу тёрели динле бла байламлыды. Мамырлыкъны, келишиулюкню, бир бирге хурмет этиуню излеген исламны орунуна адамланы ёлтюрюу, чачдырыула сингдирилеиле. Шимал Кавказда уа экстремизмге къажау сёлешгенлери ючюн эллиден аслам дин къуллукъчу, иймам ёлтюрюлгендиле. «Энди бу жарсыу Татарстаннга да жетгенди. Ол ишлени мурдору бирди – радикал ниетлени жюрютгенле башха динлени кёрюп болмагъанлары», - дегенди ол.

Шимал Кавказда динле аралы келишиулюкню сакъларгъа керекди, конференцияны баш мураты да олду. «Барыбыз да, Россейни гражданлары болгъаныбызны ангылап, патриотизмни ниетлерин жаяргъа, терроризмге, ёлтюрюулеге къажау сюелирге, башха конфессияланы келечилерине хурмет этге билирге керекбиз», - дегенди муфтий.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Хазратали Дзасежев бла Феофилакт.

Къабарты-Малкъар Республиканы къырал саугъалары бла саугъалауну юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

У К А З ы

Ишлеринде жетишимле болдургъанлары эмда кёп жылланы ахшы урунгъанлары ючюн Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъаларгъа

ХАНИЕВА Марина Мироновнаны –Къабарты-Малкъар Республиканы Контроль-эсеплеучю палатасыны баш инспекторун;

сыйлы атла атаргъа:

«Къабарты-Малкъар Республиканы халкъ художниги»

ГОРЛОВ Михаил Михайловичге –«Россейни Художниклерини союзу» Битеуроссей чыгъармачылыкъ жамауат организацияны Къабарты-Малкъар республикалы бёлюмюню членине

ТЕМИРКАНОВ Геннадий Жановичге -«Россейни Художниклерини союзу» Битеуроссей чыгъармачылыкъ жамауат организацияны Къабарты-Малкъар республикалы бёлюмюню председателине,

«Къабарты-Малкъар Республиканы сыйлы экономисти»

АФАШОКЪАЛАНЫ Раисагъа, **Дауутну къызына**, -Элбрус муниципал районну жер-жерли администрациясыны башчысыны биринчи орунбасарына

КИМ Римма Борисовнагъа –Май муниципал районну жер-жерли администрациясыны башчысыны экономика эм финансла жаны бла орунбасарына-«Май муниципал районну жер-жерли администрациясыны финансла управлениясы» муниципал учреждениянны таматасына

ТАОВА Загират Мухамедовнагъа –«Къабарты-Малкъар Республиканы Муниципал къуралыуларыны совети» деген Ассоциацияны финансла бёлюмюню таматасына.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **Ю. КОКОВ**

Нальчик шахар, 2014 жылда 31-чи октябрьде, №224-УГ

1-чи ноябрь - Къулийланы Къайсынны туугъан кюню

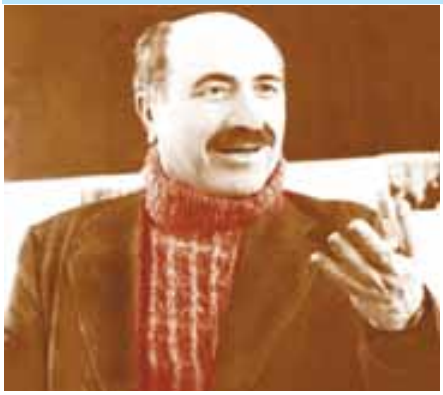

Къайсынны эсгертмесине

Ашыгъышлы жолда ол
тохтагъанча бир чакъгъа.
Алгъынча аламны саулай
алгъанча къучакъгъа:
Палах ташын быргъай кери,
къая да къобара,
Сюргюн тузакъланы буза,
Кавказ таба бара...
Поэт, халкъы ючюн жана,
ёресине жара!
Ашыгъышлы жолда ол
тохтагъанча бир чыкъгъа.
Алгъынча аламны саулай
алгъанча къучакъгъа.

БЕППАЙЛАНЫ Муталип.

Къайсынны туугъан кюнюне аталгъан материалны 4-чю бетге окъугъуз.

Билдириу

Митинг, концерт да

Къабарты-Малкъар Республиканы хурметли жамауаты эмда аны къонакълары! **4-чю ноябрьде** Нальчикде Абхазия майданда, Халкъны бирлигини кюнюне аталып, митинг, концерт да боллукъдула. Ала **12.00 сагъатда** башланырыкъдыла. Байрамгъа хош келигиз!

Жазылыу - 2015

«Заманны» - хар таулу юйюрге!

Хурметли жамауат!

«Заман» - миллетибизни жангыз газетиди. Аны бетлеринде малкъар халкъны культурасыны, тарыхыны, бюгюннгю жашауну, айтхылыкъ адамларыны, жетишимлерини эмда жарсыуларыны юслеринден басмаланнган материалланы сиз бир башха изданияда табаллыкъ тюйюлсюз.

Алайды да, жазылыгъыз, билеклик этигиз кесигизни газетигизге! Жангы жылда да ол сизни керти шуёхугъуз, огъурлу сёз нёгеригиз болур деп ышанабыз.

«Заман» газетни редколлегиясы.

Бизни индексибиз - 51532

Къабарты-Малкъар мамырлыкъны жери болгъаны шарт тохташдырылгъанды

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Ол тюрлю-тюрлю динлени бла миллетлени келечилери барысы да бирге къатышхан форум жамауатны бирикдирирге, динлени араларында тенг байламлыкъла къураргъа, бирликни табаргъа себеплик этеригине ышаннганын да айтханды.

Конференциягъа къатышханлагъа алгъыш сёз бла сёлеше, Юрий Коков бу илму тюбешиуню Нальчикде бардыргъанлагъа ыразылыгъын айтханды. Анга халкъда атлары белгили, сёзлери ётген адамла, тюрлю-тюрлю конфессияланы келечилери къатышханлары уа аны бютюнда магъаналы этгенин чертгенди.

Солдан онгнга: Шейх абд ар-Рахман бен Абдаллах аль-Махмуд, Халед Мазкур аль-Мазкур, Али Мухи ад-Дин аль-Карадаги.

Юрий Александрович дин тутханланы, Аллахха табыннганланы саны ёсюп баргъанын чертгенди. «Бизни къыралыбызны оноучулары, аны Башчысы Владимир Путин да конфессияланы араларында келишиулюк граждан мамырлыкъны, тынчлыкъны жалчытханы бла бирге Европаны бла Азияны бирикдирген, тарых эм культура хазнасы уллу болгъан Россейни бирлигин да сакъларгъа болушуругъун ангылайдыла», - дегенди.

Алай динни магъанасы ёсгени бла бирге аны жорукъларын бузаргъа, радикал ниетле сингдирирге излегенле да табылгъандыла. Быллай болумда ала жаш тёлюню арасында бютюнда нек жайылгъанларын тинтиу, бу осал шартладан къутулуу жолларын табып, аланы жамауатха ачыкъ этиу артыкъда магъаналыды. «Барыбыз да бир болуп, экстремизмни жолун кесерге, жаш адамланы жамауат жашаугъа къошаргъа, аланы башхалагъа хурмет этерге юйретирге борчлубуз», - дегенди Башчы.

Ол республикада ол жаны бла уллу иш бардырылгъанын, жаш адамланы юйретиуге бурулгъан форумла, жыйылыула дайым да къуралгъанларын да эсгертгенди. Сёзюню ахырында Юрий Александрович конференция республикада динни жайылыуу бла байламлы проблемаланы ачыкълап, аланы кетерирге болушуругъуна ышаннганын айтханды.

РФ-ни Президентини Администрациясыны дин организацияла бла байламлыкъла жаны бла департаментини башчысыны орунбасары Алмаз Файзуллин къыралда болгъан тюрлениулени, Кърымдагъы муслийманла да россейли къарындашлары бла бирикгенлерини юслеринде айтханды.

Ислам культургъа, билим бериуге эм илмугъа тутхучлулукъ этиу жаны бла жандауурлукъ фондну башчысыны орунбасары Эдуард Хочукаев а жаш адамланы, конференциягъа белгили алимле жыйылгъанларын хайырланып, аладан билим алыргъа чакъыргъанды. «Бери ислам дунияда белгили улемле келгендиле, ала сизни соруулларыгъызгъа жуупла берирге хазырдыла. Аллахны аллында тургъанда, билим боллукъду хар неден да багъалы хазна», - дегенди.

Али Мухи ад-Дин аль-Карадаги да власть органлагъа, дин къуллукъчулагъа эмда жаш тёлюге чакъырыу этгенди. Биринчиден, власть органланы келечилерине бурулуп, къуллукъчуланы халкъны излемлерин, эркинликлерин жалчытыргъа, аны болушлугъу бла уа жамауатны бирикдирирге кереклисин айтханды. «Ол а жаланда хар адам бла, аны динине, къуллугъуна къарамай, ачыкъ ушакъ бардырылса тамамланыллыкъды. Аллах шайтаннга окъуна бергенди заман, ол суджут нек этмегенин ангылатыр ючюн. Биз бир бирибизге бютюнда тёзюмлю болургъа борчлубуз, адамны кёрюп болмай эсек да», - дегенди.

Алимлени, дин къуллукъчуланы уа ол кеслерини ишлерин тийишли даражада бардырыргъа чакъыргъанды. «Бюгюнлюкде исламгъа алгъын болмагъан жорукъла кийирилип барадыла. Ол а биз ишибизни тийишлисича бардырмагъаныбызгъа шагъатлыкъ этеди», - дегенди.

Карадаги тёрели конфессияланы келечилерин менсиниулюклерин унутуп, жаланда кеслерини сейирлерини сагъышын этип турмай, Аллахны сёзюн жайыуда биригирге чакъыргъанды. «Сербияда, Палестинада болгъан ишлени эсигизге тюшюрюгюз – динлени арасында уруш ачылып, мингле бла адамла ёлтюрюлгендиле. Алай бир дин да чакъырмайды адамланы ёлтюрюрге. Исламда терроризм жокъду. Терроризмни уа дини жокъду!» - дегенди ол.

Жаш адамлагъа айланып, ол исламда адамны ёлтюрюргe эркинлик берилмегенин къатлап айтханды. «Тюрлю-тюрлю чакъырыула бла, ол санда ислам къурайбыз деген сылтау бла, динде ахырда болмагъан затла этиледиле. Алай сизни ол жаны бла соруулларыгъыз бар эселе, уялмагъыз, биз сизге не заманда да болушурукъбуз», - дегенди шейх.

Сёзюню ахырында Али аль-Карадаги «джихад» деген сёзню магъанасын ангылатханды. Ол бек алгъа бир жумушну башлагъанда, аны ахырына жетдирир ючюн, къыйын салыуну, аны аламат толтурургъа итиниулюкню билдиреди. «Аскер джихадны магъанасы уа башхады, аны башлар ючюн а, бир ненча жорукъ толтурулургъа керекди. Алай бюгюнлюкде Россейде адамлагъа Аллахха табынырга, намаз къылырга чырмау этилмейди. Аны себепли мында аскер джихадны башларгъа бир тюрлю сылтау жокъду», - дегенди.

Пленар жыйылыуда дагъыда Татарстан Республиканы муфтийи Камиль хазрат Самигуллин да сёлешгенди. Ол ислам дин билим бериуде кемчиликлени юслеринден айтханды. «Жаш адамларыбызны окъутханда, алагъа шёндюгю излемлеге келишген билим берирге, аны бла бирге уа ала жашаугъа исламны жорукъларыны юсю бла къарарча мадарла этилирге керекдиле. Кесибизге окъугъан студентле тыш къыраллы вузланы бошагъанладан артха къалмазгъа, ала бла тенг болургъа керекдиле», - деп чертгенди ол.

Пленар жыйылыуда Пятигорскну эмда Черкесскни архиепископу Феофилакт, Кавказны муслийманларыны управлениясыны башчысы шейх Аллахшукюр Паша-Заде, Шимал Кавказны муслийманларыны координация арасыны таматасы Бердиланы Исмайыл да сёлешгендиле.

Тюш намазны къылгъандан сора уа Муслийман алимлени битеудуния союзуну улемлери докладла этгендиле. Аны толтуруучу комитетини келечиси шейх Абд ар-Рахман бен Абдаллах аль-Махмуд, советни попечитель къауумуну келечиси шейх, доктор Халед Мазкур аль-Мазкур эмда организацияны генеральный секретары Али Мухи ад-Дин аль-Карадаги

Шейх абд ар-Рахман бен Абдаллах аль-Махмуд хазырлагъан доклад бютюнда сейир болгъанды. Ол бюгюнлюкде терроризмни тамыры къайдан чыкъгъанын тинтгенди. Аны акъылына кёре, радикал ниетле Американы Бирлешген Штатлары Жуукъ Востокда политиканы терс къурагъаны бла байламлы жайыладыла.

Афганистанда бла Иракда мамыр адамла мингле бле ёлтюрюлгенлери, бу къыраллада жашау ахырда бузулгъаны арап къыралланы чамландыргъанды. Къан тёгюлгенине, аланы халкъларын этилген терсликлеге тёзмегенле уа къолларына сауут алгъандыла. «2001 жылда сентябрь айда АБШ-да болгъан ишледен сора америкалыла терроризмге къажау ишни башлагъандыла. Ол заманда Аль-Каиданы къауумунда бир ненча жюз адам бар эди. Алай 13 жылны ичинде бардырылгъан къанлы урушдан сора уа экстремист организацияланы саны иги да ёсгенди», - дегенди ол.

Шейх акъыл этгенича, битеу дунияда да тынчлыкъны, мамырлыкъны тохташдырыр ючюн, къолларына сауут алгъанла бла ушакъ бардырып, аланы мамыр жашаугъа къайтарыргъа боллукъ эди. «Алай анга жетишир ючюн а, халкъланы унукъдурууну тыяргъа, терсликлени тохтатыргъа керекди», - деп чертгенди ол.

Шейх Али аль-Карадаги а кесини докладында радикал ниетлени тохтатыр ючюн, бек алгъа аланы мурдорларын тинтирге керек болгъаныны юсюнден айтханды. «Аманлыкъчыла кеслерини къара ишлерини башын исламны аты бла жабадыла. Алай экстремист организацияла келтирген къыйынлыкъла, ала этген ишле исламгъа ахырда келишмегенлерин шарт тохташдырсакъ, алагъа мындан ары да кеслерин алай жюрютюрге сылтау къалмаз», - дегенди.

Шёндюгю жамауатда болгъан проблемаладан къутулур ючюн а, шейхни сёзлерине кёре, билим бериу системаны башдан аякъ тюрлендирирге керекди. «Быллай формула бек магъаналыдыла. Ала къыралны кесинде алимлени ачыкъларгъа онг бередиле. Алай бла тышындан ислам дин къуллукъчуланы чакъырмай, къыралда болумну иги билген, кемчиликле бла шагъырей болгъан алимлени жыйып, дин бла байламлы проблемаланы кесигизде тамамлаяллыкъсыз. Аллай совет бюгюнлюкде Европада барды. Аны къауумуна киргенлени асламы кеслерини алимлеридиле, биз алагъа жаланда болушлукъ этебиз. Быллай совет Россейге да керекди», - деп предложение этгенди Карадаги.

Ол, исламны жорукъларын жайыу бла кюрешгенлеге бурулуп: «Жангылмазлыкъ жаланда Аллахды. Биз а адамлабыз, аны ючюн билимибизни ёсдюрюрге, шёндюгю илмула бла шагъырей болургъа борчлубуз. Жаш адамла уа бизни айтханыбызны унамай эселе, ала бизге къажау тургъан эселе, ол алай нек болду, ала неге бюсюремейдиле, аны тинтирге тийишлиди. Биз экстремистлени ишлерин, ниетлерин сюзгенлей турабыз, алай кесибизни билимибиз а не даражада болур деп сагъыш да этмейбиз», - деп чертгенди.

Конференцияны ахыргъы документи - Къабарты-Малкъар мамырлыкъны жери болгъаныны юсюнден фетваны (декларация) - юсюнден да айтханды шейх. «Бек алгъа биз жамауатны ичинде болгъан тюрлениулени сюзерге керекбиз. Бюгюн муслийманла дин къарындашларын ёлтюредиле. Ол а не бла байламлыды? Исламда адамны ёлтюргенден уллу гюнях жокъду. Бизге Аллах берген жанны алыргъа бир адам да эркин тюйюлдю», - деп къошханды ол.

Шейх такфир (адамны ислам динден къыстау) терс хайырланылгъаныны юсюнден да айтханды: «Исламда быллай жорукъ жокъду. Аны жайгъанла бу жангычлыкъ диннге сингнгер ючюн, эл бла бир ахча къоратхандыла. Алай Къуранда адамгъа такфир чыгъарыргъа жарагъаныны юсюнден жукъ да айтылмайды. Биз жаланда динни жорукъларын жаярга борчлубуз, алай судья болургъа, башха адамны юсюнден оноуну къабыл кёрюрге эркинлик биридизге да берилмегенди. Бу затны ангылагъандан сора кёп жаш адамла керти исламгъа къайтхандыла», - деп белгилегенди ол.

Алим, белгили иймамланы китапларына таянып, «джихад» деген сёзню магъанасын ангылатханды, исламда масхабланы, аланы арасында башхалыкъланы юслеринден да айтханды. Докладыны ахырында ол Россей мамырлыкъны жери болгъанын чертгенди. «Къыралда Аллахха табынырга, ислам динни жорукъларын толтурургъа, намаз къылырга чырмау этилмейди. Аны ючюн мында уруш ачаргъа бир тюрлю сылтау жокъду. Бу жорукъ биз бюгюн къабыл кёрлюк декларацияда жазылыпды», - дегенди.

Ахырында Али аль-Карадаги залда олтургъанланы соруулларына жууапла бергенди. Конференцияны биринчи кюню «Тёрели динле: тёзюмлюлюкге эмда бир бирге хурмет этиуге юйретиу» деген декларацияны проектин къабыл кёрюу бла бошалгъанды. Анга къошарыкълары болгъанла уа предложенияларын баш кюннге дери берирге боллукъдула. Ызы бла бу документ басмаланып, кючюне кирликди. Анда уа Къабарты-Малкъар мамырлыкъны жери болгъаны шарт тохташдырылады. Алимле бу жорукъну Къураннга эм шериатха таянып, алай ангылатхандыла.

Байрым кюн а шейхле Къабарты-Малкъар къырал университетни студентлери бла тюбешгендиле. Андан сора уа Нальчикни ара межгитинде хутба окъугъандыла эмда муслийманланы соруулларына жууапла бергендиле.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

ПАРЛАМЕНТ

Республикалы бюджетни юсюнден законопроект сюзюуге бериледи

«2015 жылгъа эмда 2016, 2017 жылланы план кезиуюне республикалы бюджетни юсюнден» КъМР-ни законуну проекти КъМР-ни Парламентини къарауууна берилгенди. Аны юсюнден Бюджет, налогла эм финансла жаны бла комитетни председатели Михаил Афашагов законла чыгъарыучу органны президиумуну жыйылыуунда билдиргенди. Ол айтханнга кёре, баш финанс документ график бла Парламентни комитетлерини жыйылыуларында министерстволаны бла ведомстволаны келечилерини къатышыулары бла сюзюллюкдю.

Республикалы бюджетни проектине кёре этилиннген оноула жамауатха ачыкъ болур ючюн, кёп адам къатышхан тынгылаула да бардыыллыкъдыла. Андан сора Парламентни аны кесини жыйылыуунда сюзюллюкдю. «2015 жылгъа эмда 2016,2017 жылланы план кезиуюне республикалы бюджетни юсюнден» КъМР-ни законуну проекти КъМР-ни Парламентини официальный сайтына салыннганды.

Депутатла дагъыда бир ненча законопроектге къарагъандыла, ол санда «Къабарты-Малкъар Республиканы Борчлу халда медицина страхованияны территориялы фондуну 2015 эмда 2016,2017 жылланы план кезиуюне бюджетини юсюнден», «Къабарты-Малкъар Республикада гражданланы социальный жумушларын жалчытыучу сферада халланы игилендириуню юсюнден», «Муниципал районланы представительный органларын къурауну эмда муниципал къуралыуланы башчыларын сайлауну журукъларыны юсюнден», «Бир-бир жумушланы оноуларын эллеге бериуню юсюнден».

Законопроектле депутатлагъа эмда башха тийишли жерлеге ала оюмларын, эсгериулерин бла предложенияларын хазырлар ючюн жиберилгендиле.

Спикер Татьяна Егорова профильли комитетлеге документлени барысын да жангыдан тынгылы жарашдырыргъа эмда Парламентни сюзюуюне берирге буюргъанды.

Жыйылыуда бир къаум адамны КъМР-ни Парламентини Сыйлы грамотасы бла саугъаларгъа оноу этилгенди. Бу жол анга Сюд приставланы федеральный службасыны КъМР-де Управлениясыны Оператив дежурналыкъны энчи бёлюмюню сюдлени ишлеринде тохташдырылгъан журукъланы жалчытыу жаны бла сюд пристав Джамбулат Дохов, бийик профессионал билим берген «Жууапха тартыуну юсюнден оноуну толтургъан федеральный службаны Право эм управление академиясы» федеральный къырал билим бериу учреждениянны юридический службасыны тамата юрисконсульту Инал Керефов, «Солдатская станицаны орта школу» битеулю билим берген муниципал казна учреждениянны директоруну окъутуу-юйретиу иш жаны бла орунбасары Мадлена Евсейченко, Прохладный шахар округну эмда Прохладна муниципал районну «Ара район больница» къырал бюджет саулукъ сакълау учреждениясыны Пролетарское элде амбулаториясыны медсестрасы Ольга Ерошова тийишли болгъандыла.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

ТАРЫХ

Алгъыннгы тёрелеге къайтыу

Халкъны биригини кюню «Россейни аскер махтаулугъуну кюнлерини юсюнден» Федеральный законну 1-чи статьясына тюзетиуле кийириуню юсюнден» Россейни Президенти Владимир Путин 2004 жылда декабрьде къол салгъан Федеральный закон бла тохташдырылгъанды. Биринчи кере бу жангы битеухалкъ байрам 2005 жылда 4-чю ноябрьде белгиленнгенди.

Халкъны бирлигини кюню 1612 жылда болгъан ишлеге аталып тохташдырылгъанды. Ол заманда Кузьма Минин бла Дмитрий Пожарский башчылыкъ этген ополчение Москвады поляклы ууучлаучуладан азатлагъан эди. Тарых жаны бла алып айтханда, бу байрам Россейде XVII ёмюрде къайгъылы заман бошалгъаны бла байламлы болгъанды. Ол а Иван Грозный патчах ёлген 1584 жылдан башланып 1613 жылгъа патчахны тахтасына Романовладан бири олтургъан кезиуге дери созулгъанды. Ол керти окъуна Москва къыралгъа артыкъда кыйын заман эди. Аны сылтауу Рюриковичлени патчахлыкъ этиулери тохтатылгъаны болгъанды. Къырал чачылгъанды, кеслерин патчахлабыз деп, властьны къолгъа алыргъа сюйгенле кёп чыкъгъандыла. Тонау, урлау, улутхачылыкъ, ичгичилик кенг жайылгъандыла.

Россейни ма ол къыйын кезиуюнде патриарх Гермоген орус халкъны православияны къоруулургъа, поляклы ууучлаучуланы Москвадан къыстаргъа чакъыргъанды. 1611 жылда сентябрьде сатыу-алыу бла кюрешген адам, Нижний Новгородда земский староста болуп тургъан Кузьма Минин халкъ ополчение къурап башлагъанды. Шахар сходда ол чакъырыу этип сёлешгенди. «Жамауат, келигиз Москва къыралгъа болушайыкъ. Къолубуздан келгенни аямайыкъ. Кесибизге башчы да сайлайыкъ. Бизникича, гитче шахардан аллай уллу иш этсек, Россейни битеу жеринден да бизге махтау болур»,- дегенди.

Мининни чакъырыу сёзю бла шахарчыла кеслери ыразылыкълары бла ополчениягъа ачыларыны ючюн бирин бергендиле. Алай ол азлыкъ этгенди. Аны себепли хар адам да ополчениянны казнасына кесини файдаларыны бешден бирин берирге керекди деп, ачыны борчлу этип жыйгъандыла.

Баш воеводаны къуллугъуна уа,биягъы Мининни айтханы бла, Новгородну 30-жыллыкъ князи Дмитрий Пожарский чакъырылгъанды. Ол а шахарчыла анга ополчениянны казнасын жюрютюрюк болушлукъчуну кеслери сайласала, ол заманда унарыкъма деп тохтагъан эди. Халкъ анга Мининни тийишли кёргенди. Алай бла земский ополчениянны башчыларына экеулен салыннганды, ала уа халкъ кеси сайлагъан, алагъа толусунлай ийнаннган эм ышанныган адамла болгъандыла.

Пожарский бла Минин ол заманда бек уллугъа саналгъан аскер къурагъан эдиле. Ала бирикдирген 14 мингден артыкъ адамны ичинде россейли къыралгъа кирген битеу халкъланы, бий,къул деп къарамай, битеу къауумланы келечилери да киргендиле. 1612 жылда 4-чю ноябрьде ала, Казанская Божья Матерь иконаны да алып, Къытай шахарны къолгъа этгендиле эмда поляклыланы Москвадан къыстагъандыла.

1613 жылда февральны ахырында Земский собор, алы уа дворянлыланы, боярланы, дин къуллукъчуланы, къазакъланы, аскерчилени, эллилени келечилери эмда орус шахарланы кёбюсюню делегациялары киргендиле, жангы патчахха Михаил Романовну (митрополит Филаретни жашын) сайлагъандыла. Ол Романов тукъумдан биринчи орус патчах болгъанды. Алай бла Земский собор 1613 жылда Къаугъалы кезиуню хорлагъанды, миллет бирликни тохташдыргъанды.

Князь Пожарский хорламны болдурургъа Казанская Божья Матерь икона болушханына асыры ийнаннгандан кесини ахчасына Къызыл майданны къыйырында Къазан соборну ишлетгенди. Андан бери Къазан иконаны бек сыйлы кёргендиле,1645-1676 жыллада патчахлыкъ этген Алексей Михайлович Романовну буйругъу бла 4-чю ноябрь Россейни поляклыладан азатларгъа болушхан Сыйлы Богородицагъа хурметге байрам кюнча тохташдырылгъанды. Ол 1917 жылгъа дери белгиленип тургъанды.

Алайды да, Халкъны бирлигини кюню жангы байрам тюйюлдю, ол бизни эрттеден бери келген тёребизди. Энди ол къайтарылгъанды эмда къууанчлы халда белгиленеди. Къыралыбызны тюрлютюрлю жерлеринде, ол санда Къабарты-Малкъарда да, политика партияла, жамауат къымылдаула, анга атап, митингле, концертле, жандауурлукъ акцияла, спорт эришиуле къурайдыла. Музейледе, библиотекалада энчи кёрмючле ачыладыла. Окъуу учреждениялада бирликни дерслери, урушну эм урунууну ветеранлары бла тюбешиуле бардырыладыла.

Басмагъа **ТЕКУЛАНЫ Хауа** хазырлагъанды.

Эл мюлк

Мелиорациягъа – аслам салымла

«2014-2020 жыллада Россейде эл мюлкге бёлюннген жерледе игилендириу жаны бла ишле бардырыу», деген федеральный программаны чеклеринде быйыл Къабарты -Малкъаргъа къыралны бюджетинден 69 миллион сом бёлюнюкдю. Аны бла байламлы бюгюнлюкде Россейни Эл мюлк министертвосу бла республиканы Правительствосуну араларында келишим этилгенди.

Субсидияла мелиоративный система бла байламлы къурулуш, жангыртыу ишлеге эм жангы техника алыргъа берилликди. Башда сагъынылгъан ишлеге деп республика кесини бюджетинден 15,3 миллион сом тёлерикди.

Светлана САМЧЕНКО.
КъМР-ни Эл мюлк министерствосуну пресс-службасы.

Соруу

Халкъны бирлигини кюню белгиленнгенли алай кёп болмайды. Алгъа адамла анга къалай эсе да арсарлы болуп къарагъандыла, аны магъанасын толу ангыламай. Артдан-артха аны жаратханла, ол кюн тохташдырылгъанын тюзге санагъанла кёпден-кёп бола барадыла. Анга Къабарты-Малкъарны жамауатыны оюму да шагъатлыкъ этеди. Биз соруу этгенлени асламысы ол керекди деп, алай айтхандыла.

Сиз бу байрамгъа къалай къарайсыз?

Натби БОЗИЕВ,
КъМР-ни Парламентини Председателини орунбасары:

-Халкъны бирлиги не заманда да магъаналыды, алай ол артыкъда бек керек болгъан кезиуле бардыла. Ма шёндю аллай заманды деп,алай къарайма. Жамауат анга тюшюне барады, быллай байрам тохташдырылгъанына ыразы болгъанланы саны да ёседи. Анга россейлилеге арт заманлада этилген соруула да шагъатдыла. Аланы шартларын хар бирибиз да эшитгенбиз: сорулгъанланы 72 проценти бу байрам жанлы болуп сёлешгендиле.

Алгъаракълада уа аллайла элли процентге да жетмегендиле. Аны бла бирге къыралны Президенти Владимир Путинни да даражасы ёсе барады. Аны да ол соруулагъа берилген жууапла кёргюзтедиле. Аланы 85 проценти Путинни миллет башчыгъа санагъандыла.

ЮСЮПЛАНЫ Алий,
«Росреестрни» территориялы управлениясыны къуллукъчусу:

-Мен акъыл этгенден, бу кюнню атында окъуна бек уллу магъана барды. Бирлик керек болгъанына угъай деген адам хазна табылсын. Бизни ата-бабаларыбыз окъуна айтхандыла да: «Бирлик болмагъан жерде тирлик болмаз»,-деп.

ШАУАЛАНЫ Разият,
КъМР-ни Журналистлерини союзуну председателини орунбасары:

- Байрамны, къууанчны игиге санайма, Аллах бизни барыбызны да аладан айырмасын. Ала,керти окъуна, юйюрню, жууукъну,ахлуну,тенгни бирге жыядыла, бирикдиредиле. Халкъ а ма аладан къуралады.

Къыралда бирлик болмагъанындан не палах чыкъгъанын а биз шёндю Украинадан кёрюп турабыз. Мамырлыкъда тап жашап тургъан республика нечик тозурады, аны халкъы бир ниетли болмаса, ол энтта да тюзелмей кёп заман турлукъ сунама.

ОТАРЛАНЫ Хамит,
урунууну ветераны:

-Жашауугъа тийишли багъа берир жыл санда адамланы дуниягъа кёз къарамлары, айхай да, жаш тёлюден башхады.Биз, жыл санлары келгенле, бек иги билебиз байрам,къууанч да тынчлыкълы, къолайлы къыралда текъ-терк болуучуларын.

Мамыр къыралыбызны келир заманы онглу эмда монг болур ючюн, бирлик керек болгъанын жаш тёлюге ангылатыу бюгюнлюкде бизни борчубузду. Бюгюнлюкде уа, къауугъала къозгъала, фашист ниетлиле баш кётюре баргъан кезиуде, ол артыкъда бек керек болуп турады.

ЖОЛАЙЛАНЫ Зухура,
юй бийче:

-Не айтсакъ да, Халкъны бирлигини кюню кёп миллетли къыралыбызда шуёхлукъну, жарашыулукъну кючлеуге себеплик этеди. Тынчлыкъ, ырахатлыкъ болгъаны уа къалай игиди. Битеу дунияны алып къарасакъ, ненча жерде къан тёгюледи, къаллай бир палах жауады тюз адамланы юслерине. Ол а бирлик болмагъаны ючюн болгъан сунама.

Аллах бизни уруш къыйынлыгъындан сакъласын. Къыралыбызны Башчысы Владимир Путиннге узакъ ёмюр, саулукъ тилейик. Ол экономикабызны кючлерге, къоркъуусузлугъубузну жалчытыргъа кече-кюн демей кюрешеди.

Бюгюн жууукъларымы, ахуларымы эмда битеу республиканы жамауатын байрам бла алгъышлай, ол жарыкъ болсун, жюреклерибизге хошлукъ берсин, келир заманыбызгъа ышаныулукъ бла, таукеллик бла къарарча этсин дейме.

ЛОКЪМАНЛАНЫ Азинат,
ишчи:

-Халкъны бирлигини кюню ол уллу байрамды деп, алай къарайма. Нек дегенде ол кёп миллетли демегили Ата журтубузда хар адам ырахат жашарына, урунуруна, сабий ёсдюрюне ышандыла. Биз, аны белгилей, кесибизни жашауга ушатыргъа керекбиз. Алайсыз миллет энчилигибизни сакъларгъа, къыралыбызны кючлерге онг жокъду. Аны унутмайыкъ.

ЭСГЕРИУ

Унутулмазлыкъ тюбешиуле

Жашауумда кёп унутулмазлыкъ кезиулерим болгъанды-ла. Школну биринчи кюнлери, аны бошагъаным, КъМКъУ-гъа киргеним, къырал радиогъа ишлерге келгеним, ызы бла телевидениядa ишлегеним, сейирлик адамла бла тюбешгенлерим...

Алгъа белгили адамла бла кесими къалай жюрютюрге билмей эдим, сёлешсем да, тапсыз зат айтып къоярма деп къоркъгъанма. Эсимдеди, школда окъугъанымда малкъар жазыучула бла тюбешиу къурагъаныбыз. Анга Къулийланы Къайсын, Зумакъулланы Танзиля, Толгъурланы Зейтун, Гуртуланы Салих, Тёппеланы Алим, Шауаланы Хасан, Гадийланы Ибрагим, Созайланы Ахмат келген эдиле. Аланы кёргенимлей, кёлюмден шатык билген затларымы да унутуп, аягъым-къолум къалтырап, амалсыз болама. Аланы таба къараргъа къоркъуп, ёрге къарап, манга берилген назмуланы кёлден айтама.

Андан бери къыркъ жылдан атлап барады. Ол кюн келген къонакъла, кеслерини къол ызларын къоюп, китапларын берген эдиле да,бюгюн да ала манга бек багъалы саугъаладыла. Бир талай замандан ол адамла бла иги шагъырей болама. Ёлгенлерибиз жаннетли болсунла, бирсилери бла уа къуюанчны, бушууну да бирге ётдюре баргъаныма ёхтемленеме, керек заманда, ала бла оноу этеме, ол затны мен бек багъалайма.

Къулийланы Къайсынны юсюнден айтханда уа, аны бла мени атам Габоланы Аслан гитчеликлеринден да татлы шуёхла болуучу эдиле. Къайсыннга къонакъ келсе, ол аны Чегем чучхурлагъа элтирге ёч болгъанды. Аны къайдан билеме? Ол, ары бара: «Аслан, къонакъларымы Чегем чучхурлагъа элтеме, жюр бизни бла», - деп, атамы, машинагъа олтуртуп, алып кетиучю эди. Ол мени эсимде къалгъанды. Анам а, жаннетли болсун, олсагъат Къайсын къонакъла бла артха келирге аланы сыйларгъа керекди деп, аш-суу къайгъыгъа кириучю эди. Мен да къолумдан келгенича бир затла этерге кюреше эдим. Къонакъла къайтхандан сора анам столну жарашдыра тургъунчу, алагъа гоппан бла айранны чыгъарыучум да эсимдеди.

Аллай кюнлени биринде Къайсын, мени башымы сылап, хуржунундан чыгъарып, къызыл тюменлик берген эди. Ол заманда ол уллу ахча эди, алай бютюнда Къайсынны къолундан алгъанымма багъалы эди ол манга.

Бюгюн Къайсынны окъуйбуз деп, кишини сейирсиндиралмазбыз. Аны бизде угъай, тыш къыраллада да окъуйдула, кёпкёп тиллеге кёчюредиле, алада окъуна Къайсынны уллу-гитче да окъуйду, жырларын айтады. Анга бу шарт да шагъатлыкъ этеди.

2003 жылда мен ишим бла Москвагъа съездге барама. Анда ингирликде стол артында олтуруп, келгенле кими чай иче, кими жырлай, кими тепсей, кими назмула айта келгенде, кезиу манга жетеди. Жырлай, тепсей билмегеним себепли назму айтама. Алгъадан окъуна сагъыш этип, Къайсынны бир назмусун сайлагъан эдим да, аны орусча айтама:

Судьба, прошу, не пожалей добра,
Терпима будь, а значит будь добра,
Храни её, и под своей рукою
Дай счастья ей, а значит дай покоя
Той женщине, которую люблю.

Стол артында олтургъанла мени бла бирге айтдыла аны, жырлагъан да этдиле. Ол кюн мени къуюанганымы чеги жокъ эди.

Менден сора, дагъыда биреу Къайсынны «Мир и радость вам, живущие!» деген назмусун айтып тебирейди. Аны да олтургъанланы кёбюсю бирден айтдыла. Сора закий поэтибизни юсюнден ушакъ башланды, анга кёп ариу сёз айтылды. Олтургъанладан бири: «Ты с такой любовью его читаешь, ты его знаешь?» - деп сорду.

Мен да закий Къайсынны миллетинденме, аныча, таулума, ол туугъан Чегем ауузданма, ол бла мени атам бир классда окъуп, татлы тенгле болгъандыла дегенимде, ол эмда мени башха къалам къарындашларым, эгечлерим бек кёп соруу берген эдиле. Мен да Къайсынны юсюнден ёхтемленип, махтаныпъ жууаплагъанма. Республикабызда аны аты жашчыкъларгъа бек сыйлы ат болуп аталгъанын айтханма.

Анда танышхан адамларыма артда почта бла поэтни китапларын да ийген эдим. Алай бла Къайсын бла къайда болсакъ да ёхтемленебиз. Уллу Аллах аны миллетибизге бергенине къууанабыз.

ШАУАЛАНЫ Разият,
КъМР-ни Журналистлерини союзуну таматасыны орунбасары.

Тапландырыу

Газ сетьле эсепге алыннгандыла

Къабарты-Малкъарда энчи ведомстволу комиссия газ жюрюген сетьлеге эм аны бла байламлы мюлкге инвентаризация бардырлыкъды. Аны юсюнден буйрукъ КъМР-ни Энергетика эм тарифле жаны бла къырал комитетини сайтында басмаланнганды.

Бюгюнлюкде республикада 239 610 фатар бла энчи иели арбаз табигъат газ бла хайырланады. Ала шахарда 151 218, элде уа 88 392 юй боладыла. Ол санда 291 предприятие, 110 эл мюлк бла байламлы объект эм 2414 коммунал – бытовой предприятие.

Къабарты-Малкъарда газ баргъан сетьлени узунлугъу 7125 километр болады. Жер тюбю бла 4680 километр быргъы тартылгъанды. Дагъыда 247 километр газ жиберген пунктла(ГРП) эм 950 километр (ШРП) болады.

Инвентаризацияны бардырылгъаныны магъанасы газ баргъан ызла эмда саулайда система не халда болгъанын билиргеди. Аны бла бирге транспортировка этилгенде, газны болушундан аслам тас этилгенин азайтырча ишле бардырыллыкъдыла.

КъМР-ни Энергетика эм тарифле жаны бла къырал комитетини пресс-службасы.

ЖКХ

Къышха тийишлисича хазырланнганды

Къабарты-Малкъар Республика 2014-2015 жыллада кюзкъыш кезиуню тыйгъычсыз бардыраллыкъды деген шагъатлыкъ къагъытны заманында алгъанды. Аны юсюнден бу кюнледе Пятигорскеде бардырылгъан Шимал-Кавказ федеральный округну субъектлери электроэнергетика жаны бла къышха къалай хазырланнганларына жораланнган жыйылыуда КъМР-ни энергетика, тарифле эмда жашау журтлагъа надзор этиу жаны бла къырал комитетини таматасы Кючменланы Тахир айтханды.

Кенгешни ишине Россей Федерацияны энергетика жаны бла министрини орунбасары электрокюч бёлюмде къокъуусузлукъну жалчытыу жаны бла федеральный штабны таматасыны орунбасары Андрей Черезов къатышханды эм округну республикаларында хайырланнган ток ючюн алыкъа уллу борчла болгъанларын билдиргенди. Дагъыда ол субъектле кеслери алларына предприятияла бла организацияла къошакъ халда электрокюч бла жалчытыуда тюрлю-тюрлю амалла этерге кереклисин ангылатханды эм ремонт ишлени итогларын да туура этгенди.

Жыйылыугъа къатышханла Шимал-Кавказ федеральный округну энергосистемаларын тыйгъычсыз ишлеу эм аланы керек затла бла жалчытыу соруулагъа жууапла бергендиле, Ростехнадзорну келечилери уа электроэнергетиканы бёлюмлеринде техника жаны бла болумгъа багъа бичгендиле. Ол темала бла байламлы энергокомпанияланы оноучулары докладла этгендиле.

Ахырында Андрей Черезов округну энергокомпаниялары-ны къышха хазырлыкъларыны юсюнден айтханды эм аланы ишлерине ахшы багъа бергенди, деп билдиргендиле КъМР-ни Энергетика, тарифле эмда жашау журтлагъа надзор этиу жаны бла къырал комитетни пресс-службасындан.

Бизни корр.

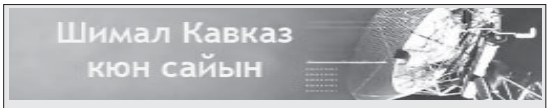

Проектле бла шагъырейленнгендиле

Араплы бизнесменлени «Роял групп» компанияны президенти Абу-Даби Тахнун-бин шыйых Зает Аль-Нахайянны башчылыгъы бла Грозный шахаргъа делегациялары келгенди. Чеченни ара шахырыны аэропортунда къонакълагъа республиканы башчысы Рамзан Кадыров, къырал думаны депутаты Адам Делимханов, Чечен Республиканы башчысыны эм правительствосуну Администрациясыны оноучусу Магомед Даудов тюбегендиле, деп билдиргенди Чеченни башчысыны эм правительствосуну пресс-службасы.

Араплы делегация Чеченни уллу инвестиция проектлери бла шагъырейленирикди, аланы санында «Башня Ахмата» деген кёп функциялы комплекс, жайда, къышда да ишлерик «Ведучи» таулыжа курорт, «Грозненское море» деген спорт эм саулукъну кючлеу турист комплекс бла да. Ахырында араплы инвесторла ол проектлени жашауда бардырыугъа къалай къатышырыкълары сюзюлгенди.

Округну айнытыугъа - ахшы себеплик

Жуукъ кезиуде Шимал-Кавказ федеральный округну инвестиция жаны бла эс бурурча картасы къураллыкъды, дегенди Шимал-Кавказны ишлери жаны бла министр Лев Кузнецов. Регионнга ишчи визит бла келген эки кюнню ичинде ол Магасда Ингушетияны башчысы Юнус-Бек Евкуров эм республиканы толтуруучу органларыны оноучулары бла кенгеш бардыргъанды.

Министрни айтханына кёре, округга аллай карта бек керекди, Шимал Кавказны инвестицияла жаны бла игилигин ачыкълар ючюн. Кузнецовну айтханына кёре, карта инвесторгъа хар жаны бла да проектлени жашауда бардырыргъа болушурукъду.

Экологияны сакъларгъа - миллиард сом

Ставропольягъа бек керек болгъан экологияны айнытыр ючюн, Новотроицк водохранилищени тазаларгъа юч жылны ичинде 1 миллиард сом берилликди. Ол санда 287 миллион сом крайны казнасындан, къалгъаны уа федеральный бюджетден. Аны юсюнден журналистлеге крайны табийгъат байлыкъларын эм тёгерекдеги къудуретни сакълауну министри Андрей Хлопянов билдиргенди. Аны айтханына кёре, бек кирлендирилген федеральный водохранилищеден 5,8 миллион кубометр кирни кетерирге тюшерикди.

-Ол бизге бек керекли водохранилищеди, кеси да крайны халкъын ичер эм бахчаланы суугъарыр суу бла жалчытады, - дегенди министр. Андан ары, къуллукъчу айтханнга кёре, ахыр он жылны ичинде сууу иги да азайгъанды Егорлык черек ары кёп топуракъ келтиргенини хатасындан. Невинномысск ГРЭС черекге жылы сууланы жиберип тургъаныны хатасындан водохранилищеде суу битимле бир да болмагъанча терк ёседиле,- дегенди ол.

Заводла бирге къошулгъандыла

Волгоградны «Титан» деген ара конструктор бюросу эм «Баррикады» деген производство биригиу ЦКБ «Титан» деген бренд бла бир предприятияча ишлеп башлагъандыла. Аны юсюнден ТАСС-ны корреспондентине Волгоград областны Промышленность эм сатыу-алыу министерствосунда билдиргендиле.

-Заводланы бирикдириу жаны бла юридический процедурала бошалгъандыла. «Баррикады» деген производство биригиу юридический лицоча ишин тохтатханды,- дегендиле регион министерствода.

Ведомствода айтханларына кёре, эки предприятияны производство цехлери къорулланыу промышленностьха ишлеулерин андан ары бардырадыла, тюрлениуле жаланда службаланы къалай ишлегенлерине, кадрлагъа, коммерция эм экономика бёлюмлени ишлерине тийгендиле.

Регионну экономикасы айныйды

Астрахань областьда быйыл 278 километр жол ишлегендиле эм болгъанларыны кёп жерлерине ремонт этгендиле. Ол озгъан жылда этилгенинден эсе 30 километрге кёпдю. Аны юсюнден ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине къурулушну эм жол мюлкню область министерствосунда билдиргендиле.

-Быйыл областьда федеральный жолланы айнытыугъа 1,5 миллиард сом берилликди федеральный бюджетден, 2,3 миллиард сом да областьны бюджетинден,-дегендиле министерствода.

Областьны губернаторуну пресс-службасында айтханларына кёре, жуукъ кезиуде тамамланыллыкъ планлада Астраханьны север жаны бла автомобиль жол ишленирикди. Ол мындан ары регионну экономикасын айнытыргъа иги себеплик этерикди, жол кеси да халкъла аралы «Север-Юг» эм «Запад-Восток» деген транспорт коридорда орналыпды.

Интернатда ёксюзле азайгъандыла

Адыгеяны Шовгеновск районунда болгъан жангыз интернатда энди 7-ден башлап 18 жыллары толмагъан сабийледен жаланда 24-сю къалгъандыла. Башхалары энди приёмный юйюрледе жашайдыла. 2000 жылда интернатда 200 сабий бар эди, деп билдиргенди ТАСС-ны корреспондентини директору Хариет Тлишева. Аны айтханына кёре, быйыл регионда болгъан энчи (коррекция) сабий сад жабылгъанды.

Озгъан жылдан башлап Адыгеяда жашау этиуню бек аз ёлчемине ай сайын сабийлени кеслерине жаш-къыз этип алгъан эм атасыз-анасыз къалгъан сабийлеге ай сайын 6,7 мингишер сом берилликди. Опека халда тургъан сабийлени хар бири ючюн а ай сайын 6,3 мингишер сом.

Адам эм аны къадары

Жигит жигит шахарда асыралгъанды

«Мамуколаны Маткени жашы Мурат, ВКП(б)-ны 1939 жылдан бери члени, 1935 жылда бийик коммунист эл мюлк школну бошагъанды. 1935 жылдан 1938 жылгъа дери комсомолну Элбрус райкомуну орунбасары болгъанды. КъМАССР-ни жерчилик жаны бла наркомуну орунбасарыны къуллугъунда ишлегенди. 1939 жылда КъМАССР-ни Министрлерини Советини Председателини орунбасарына салыннганды. 1941 жылда 17- чи июльда кеси ыразылыгъы бла фронтха кетгенди. Новороссийск шахарны къатында, Туугъан журтну фашист уучлаучуладан къоруулай, жигитча жан бергенди».

Мамуколаны Муратны юсюнден архивде манга кёргюзтгенлери ол болгъанды. Алай ийнанырыгъым келмейди андан башха ол белгили адамны юсюнден сёз айтылмагъаныны. Таулуланы кёчюргенден сора кёп документле тас болгъан болурла деген ишеклик да чыгъады. Былайда терслик бизни кесибизде да барды: "белгили» деп жазабыз, болсада бусагъатха дери да аны атын халкъыбызгъа белгили этмей тургъанбыз.

Мамуко улуну атын мен бюгюннге дери эшитмегенме десем, ётюрюк айтырыкъма. Кёнделенчиледен эшите тургъанма, алай, нек эсе да, аны жашауунну, къадарыны юсюнден материал излегге къызмагъанма. Мамуколаны Юсуф, Муратны экиге айланнган къарындашы, редакциягъа письмо жазгъандан сора Муратны юсюнден хапар билгенле бла тюбеширге керекди деген акъылгъа келгенме. Мени биринчи ушакъ нёгерим Башийланы Къонакъбий болгъанды. Ол 1944 жылгъа дери Кёнделенде жашагъанды эм анда школгъа жюрюгенди. Бусагъатда Кенжеде турады. Тамата эгечи Муратны къарындашы Омарда эрде болгъаны себепли аны иги таныгъанды.

Маткени тёрт жашы бла эки къызы болгъандыла. Омар, Алий, Зулкъарний, Мурат, Фатимат, Забитхан. Омар оюнчу, чамчы болгъанды, атланы бек сюйгенди. Зулкъарний (Зулкъай) гёжеф эди, ол бир кишиге жыкъдырмагъанды. Шофёр усталыкъгъа юйренип, Кёнделеннге биринчи машинаны да ол сюрюп келгенди. Бийик ёсюмлю, уллу санлы Алийге "Горда Алий» деп болгъандыла. Къарындашланы кичилери Мурат чёрчеклиги, эслилиги бла айырмалы болгъанды.

Ол орусча окъургъа, жазаргъа гитчелигинден юйреннгенди. Матке экиге айланнган къарындашы Абдуллах бла бирге Муратны къошха жибергенди - мал кютерге. Алай жашчыкъны акъылы малла-да тюйюл эди. Окъууну юсюнден сагъыш башын бийлегенди. Абдуллах аны къошда турургъа кёлю бармагъанын ангылагъанды. Бир ингирде Мурат: "Ахчам жокъду ансы, бюгюн окъуна окъургъа Пятигорскеге кетерик эдим», - дегенди. Абдуллах, сюрюуден бир иги къунажинни башына жип салып: "Муну, Бештаугъа элтип, базарда сат да, окъургъа кир», - деп жибергенди...

Окъууну бошагъандан сора Мамуко улу эки нёгери бла бирге Хабазгъа келгенди. Элде юч бригада бар эди да, ючюсюнде да ликбезле къурагъанды. Адамланы окъургъа, жазаргъа юйретгендиле. Мурат халкъы къарангылыкъдан чыгъарын бек сюйгенди.

Москвада бийик коммунист эл мюлк школда окъугъанында, Андрей Андреевич Андреев бла танышханды, аны бла шуёхлукъ жюрютгенди. Кёнделенде эки колхоз къуралгъанда, аладан биринде Андреевни аты Мамуко улуну башламчылыгъы бла аталгъан эди. Бир аукъ заманны колхозну председатели болуп да тургъанды.

Къаллай къуллукълада ишлей келгенине эс бурсанг, Мамуко улуну къураучу хунерлиги болгъанын ангыларгъа къыйын тюйюлдю. Отуз тогъузунчу жылда бешинчи мартда КъМАССР-ни Совнаркомуну председателини орунбасарына салыннганды. Экинчи жылны март айында ВКП(б)- ны Къабарты-Малкъар обкомуну пленумуна членнге айырылгъанды.

Къыркъ биринчи жылда Тырныауузда вольфрам-молибден комбинатда ФЗО-ну директору болгъанды. Республикалы масштабда уллу къуллукъдан ары нек кетгенин ангыларча, мен архивде аллай къагъыт кёрмегенме. Баям, Мурат фронтха Тырныауузда кетген болур эди деп, кёлюме алай келеди.

Айхай да, ишни башы къайдан кетгенинде тюйюлдю. Къалай кетгенинде-ди. Бусагъатда урушха къатышханла бла ушакъ этсенг, "кеси ыразылыгъым бла кетген эдим» демегенле бек аздыла. Адамны кесини айтханы - бир, архивде жазылгъаны - башха. Мурат а керти да кеси ыразылыгъы бла кетгени архив документде белгиленип турады.

ФЗО-ну школуна башчылыкъ этген эсе, анга, мен ангылагъандан, бронь бермей амаллары жокъ эди. Ол а, къолларында сауут тутаргъа онглары болгъанла хазна къалмай бары да Туугъан журтну къорууларгъа кетгенде, юйде туралмагъанды, бети жетмегенди къартланы, тиширыуланы, сабийлени ичлерине кирип турургъа. Урушда ёлюм солдатны ызындан айланнганын ким билмейди? Андан сау къайтыргъа ышаныулукъ да бек азды. Болсада, аны да биле тургъанлай, Мамуко улуча, кеси ыразылыкълары бла къазауатха баргъан патриотла не заманда да табыладыла.

Совет аскерле Новороссийскени бек къаты къоруулагъанларын, анда уллу сермешле болгъанларын, кёп адам къырылгъанын да билебиз. Алай Муратны къалай ёлгени тюз болгъаныча белгили этилмей къалгъанча кёрюнеди, нек дегенде эки тюрлю хапар жюрюйдю. Бирлени эшитгенлерине кёре, ол бомбёжкагъа тюшюп ёлгенди. Быллай версия да барды: Мамуко улу аскер бёлюмню командири болгъанды, ротанымы, батальонну, белгили тюйюлдю. Мен а, нек эсе да, политработник болгъан болур деп, алай сунама. Бир операцияны бардырырдан алгъа Мурат кесине бойсуннган аскерчиледен бир къаумун разведкагъа жибергенди. Тасхачыла, буйрукъну толтуруп, «тил» да алып, алай къайтхандыла. Аланы тамата-сы немисли-ден сыйыргъан «Браунинг» деген гитче керохчукъну Мамуко улуна саугъагъа бергенди. «Тутчу, мен да бир кёрейим деп, нёгери, бир офицер, къолунда арыбери бургъанды да, ол заманда, керох атылып, окъ Муратны жюрегине тийгенди. Алай эсе, керти да ажымлы иш болгъанды. Айхай да, урушда адам ёлмей болмайды, алай атакагъа бара тургъанлай неда чабыуул этген гитлерчиле бла сермешни кезиуюнде ёлген - бир, ойнай- ойнай кёз чыкъды дегенча, ёлмезлик жеринде ёлген а - башха. Къысхасы, тюзю къалай болгъаны белгили тюйюлдю.

Белгилиси - къыралына, халкъына къыйынлыкъ келген сагъатда Мамуко улу, къолуна сауут алып, немисли- фашист уучлаучула бла сермешгенлени сатырларына къошулгъанды. Комсомолда чыныкъгъан, ызы бла партияны ниетлери акъылына терен сингген адам, жолну тынчын сайларгъа, не мадар бла да кесин къоркъуулукъдан бир жанында тутаргъа кюреширик тюйюл эди.

Муратча адамланы мен Островскийни сыфатлары «Къурч къалай къатханды» деген айтхылыкъ, битеу дуниягъа белгили романында суратланнган патриотлагъа ушатама. «Жашау адамгъа жаланда бир кере бериледи, аны себепли уа, бошуна оздургъан жылларынг ючюн уллу жюрек жарсыуунг болмазча, ол жашауну алай ётдюрюрге керекди», - дегенди романны баш жигити Павел Корчагин. Ала, ёмюрледе да магъаналары тас болмазлыкъ сёзле, жаланда Корчагинни заманыны тёлюсюне угъай, келир тёлюлеге да айтылгъан насийхатдыла эм Уллу Ата журт урушну жылларында миллионла бла жаш адамланы кишилик этерге кёллендиргендиле. Мамуко улу да аладан бири эди.

Муратны ёлюгюн келтирирге кеси айланыучу машина бла адамла баргъандыла, алай тёгеркде снарядла чачыла, пулемётла окъ жаудура, фашист самолётла бомбала тёге тургъан жерден аны ёлюгюн чыгъарыргъа амал болмагъанды. Жигитни, ол а, ёлюм къазауатха кеси ыразылыгъы бла кирген таулу, керти да жигит эди, жигит шахар Новороссийскеде асырагъандыла.

КЪУЛБАЙЛАНЫ Алий.

Мечиланы Кязимге-155 жыл

Дуния дегенинг алай тик жолду...

Бараз кюн Герпегежни орта школунда Кязимни 155- жыллыгъына жораланнган жыйылыу болгъанды. Школну уллу отууна устазла, окъуучула, къонакъла да жыйылгъандыла.

Тюбешиуню ачхан, бардыргъан да школну директору Бёзюланы Хусей эди. Битеу дуниягъа аты айтылгъан Кязим туугъанлы бу кюнледе 155 жыл болгъанын чертип, устазланы, сабийлени къонакъла бла шагъырей этгенди.

Ызы бла къызчыкъла, жашчыкъла, сахнагъа чыгъып, акъылманны назмуларын окъугъандыла:

Иги сёзню бичакъ кесмез,
Иги сёзню боран элтмез.
Иги сёз отда да кюймез,
Иги сёзге багъа жетмез.

Дуния жолун ачыкълагъан хажини ёмюрлюк сёзлерин, герпегежчи школчула бирбири ызларындан айта эдиле. Заман озгъанлыкъгъа, бюгюнлюкде да магъаналарын тас этмеген, ёлюмсюз тизгинле адамланы сагъышха къалдырадыла.

Назму айтхан къызладан сора, сахнагъа жаш артистле чыгъып, Тёппеланы Алимни «Азап жолундан» юзюк кёргюзтдюле.

Ала узакъгъа созулгъан къарслагъа ие болуп кетгенлеринден сора, кезиу жырчылагъа жетди. Бюгюнлюкде школда окъугъан къызчыкъла да жырладыла. Аладан сора бу школну алгъаракълада бошагъан Биттирланы Исмайыл чыкъды. Анга адамла толкъун къарсла бла тюбедиле. Сюедиле, бек сюедиле герпегежчиле ариу ауазлы эллилерин. Аны бла бирге сабийле, уллула да арагъа чыгъып тепседиле.

Огъурлу, ырахатлы адамладыла герпегежчиле. Келген къонакълагъа хурмет этдиле, ариу тюбедиле, сёзлерине тынгыладыла.

«Нюр» журналны баш редактору Мусукаланы Сакинат былай айтды:

-Халкъыбыз кёп къыйынлыкъ сынагъанды. Аланы хаталарындан аслам культура байлыгъыбыз тас болгъанды. Алай Кязимни назмуларын а халкъ кеси эсинде сакълагъанды. Ала кеслери да сюймекликни, Ата журтубузну ариу табийгъатын, халкъыбызны жашауун ачыкълайдыла. Халкъ жашагъан къадарда, акъылманны назмулары, жырлары, поэмалары бир заманда да унутуллукъ тюйюлдюле. Ала бюгюннгю жашаубузну да сыфатлайдыла.

КъМР-ни Журналистлерини союзуну башчысыны орунбасары Шауаланы Разият да Кязим закий халкъыбызны атын сау дуниягъа айтдыргъанын белгилегенди. Халкъгъа аны кибик адамла бюгюнлюкде да керек болгъанларын, аны ючюн а, иги окъургъа, билим алыргъа, атыбызны иги бла айтдырыргъа кереклилигин чертгенди.

Школчуланы алларында сёлешгенле дагъыда болдула. Ол санда «Нюр» журналны ишчиси Ботталаны Рита. Ол а аны атасы, аппасы да Кязим бла байламлыкъ жюрютгенлерин, аны ахыр сагъатында акъылманны къатында болгъанларыны юсюнден айтды.

Устазланы атларындан Кючмезланы Тахир келген къонакълагъа ыспас этди. Кязимге аталгъан жыйылыу жыр, тепсеу бла бошалды.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

ЖАЗЫЛЫУ

Ана тилибизни сакълаучусу

Кёчгюнчюлюкню кезиуюнде Къыргъызстанда Ош областьда Къара-Суу районда жашай эдик. Мен жети классны тауусхандан сора сюдге ишге аладыла. Анда машинада зарфха урургъа юйренеме.

Ол жыл окъуна Кавказгъа къайтабыз. Биз Акъ-Сууда тохтайбыз. Нальчикде «Коммунизмге жол» газетни редакциясы къурала тура эди. Анда ишлерге хазна адам табылмайды. Мени ары чакъырадыла. Барама. Газетни баш редактору белгили жазыучубуз Кациланы Хабу эди. Бек огъурлу адам. Машинкада ишлей билгениме къууанды. Ол сагъатлай окъуна жумуш берди.

Газетни биринчи номерин 1957 жылда 2-чи майда чыгъаргъанбыз. Ол кезиуде бизде аллай уллу къууанч бар эди. Бир-бирни къучакълайбыз. Кёллери толгъанла да бар эдиле.

Биринчи номерни жарашдырыргъа кёпле къыйын салгъан эдиле. Аладан эсимде къалгъан къаум адамны эсгерейим. Ол санда баш редакторубуз Кацыланы Хабу, аны экинчиси Макытланы Сафар, жууаплы секретарь Маммеланы Магомет, Ахматланы Ахыя, Энейланы Ахмат, Зокаланы Зейтун, Малкъондуланы Хамит, Отарланы Исмайыл, Чочайланы Мисарат, Залийханланы Магомет, Батчаланы Думасар бла Шахидат, Улбашланы Исмайылны юй бийчеси Макытланы Фатимат эм башхала.

Бир кесек ишлегенден сора Москвагъа окъургъа кетдим. Къайтхандан башлап, ёз тилибизде чыкъгъан газетни алмай къоймагъанма. Андан сора да, «Минги-Тау», «Нюр» журналланы да алама. Сабийлеге, туудукъларгъа да окъутама. Тиллерин сакъларгъа ол алагъа уллу себепликди. Бютюнда бизнича шахарда жашагъанлагъа.

Газетни юсюнден айтханда уа, анда кёп тюрлю темалагъа хапарла басмаланадыла. Арт кезиуде спортха, культурагъа уллу эс бурула тебирегенди. Эл мюлкге жораланнганла аздыла.

Хар окъуучуну кеси сюйген темалары болурла. Мен тарых, адет-тёре, культура эм тау эллерибизни юслеринден материалланы сюйюп окъуучума. Эллерибизни бюгюннгю жашауларыны, адамла къалай, не бла баш кечиндиргенлери асламыракъ айтыла турса тийишли эди.

СОЗАЙЛАНЫ Нина,
Россейни Архитекторларыны союзуну сыйлы келечиси.

Саулукъ сакълау

Гиппократны антына кертичиле

Тёбен Чегемни врач- амбулаториясында бир бирни ангылагъан шуёх коллектив ишлейди. Анга иш сынауу уллу болгъан Ахкёбекланы Масхутну къызы Лейля башчылыкъ этеди. Анга билеклик этген, ишни тап къураргъа эмда борчларын тийишлисича толтурургъа болушхан врачла бла медсестрала кёпдюле.

Аладан бири терапевт Сатаней Тамазовады. Ол бери 2012 жылда КъМКъУ-ну медицина факультетин бошагъандан сора келген эди. Жаш специалист болгъанлыкъгъа, билими, саусузлагъа болушлукъ этерге итиниулюгю барды. Ишине саулай бериледи, ариу тиллиди, биргесине ишлегенлеге намыс этгени бла коллективге, саусузлагъа да кесин сюйдюргенди. Ол

бакъгъан адамла анга: «Бизни доктор»,-деп къубултадыла.

Залийханланы Фатима уа мында ишлегенли 46 жыл болады. Иги сагъыш этсенг, ол бир адамны сау жашаууду. Фатима Къазахстанда хирургия медсестра болуп да ишлеп тургъанды. Урунуу жолу узун кибик, иш сынауу да уллуду. Къолгъа алгъан жумушун ол бир тюрлю кемчиликсиз, тынгылы тамамлайды. Аны ишине чурум табып, бир затына тарыгъып киши да эшитмегенди. Усталыгъына кертичи болгъанын а ишге баргъан жолуну узакълыгъы окъуна шагъатлыкъ этеди. Ары барыр эм артха къайтыр ючюн да, анга тёрт къычырым жолну къыдырыргъа керек болады.

Жигер урунгъаны, саулукъ сакълауну айнытыугъа салгъан къыйыны ючюн ол КъМР-ни Саулукъ сакълау министерствосуну Сыйлы грамоталары бла кёп кере саугъаланнганды эмда махталып турады.

Беппайланы Марзият да бу багъыу учреждениясында кёп жылланы урунуп келеди. Аны ишине тынчды деп айталлыкъ тюйюлсе-терк болушлукъ берген бёлюмню медсестрасыды. Алагъа уа кече-кюн, къызыу, суукъ, жауун, къар деген сылтаула жокъдула, биринчи излем бла аурургъаннга жетип, болушлукъ этерге керекдиле.

Марзиятны биргесине ишлеген къызла-Къулийланы Тамара, Кетенчиланы Мариям, Ёзденланы Рахима, Гамайланы Рита, Хочуланы Зулейха да –тынгылы специалистледиле, саусузлагъа эс тапдырыр ючюн, къолларындан келгенни аямайдыла. Хочуланы Зулейханы юсюнден а энчи айтыргъа сюеме. Аны, окъуп алгъан билиминден сора да, Аллах берген фахмусу барды. Ол адамны санында сыннганы, чыкъгъаны болгъанын терк билип къояды эмда керекли дарман да этеди. Анга Тёбен Чегемден угъай, тышындан да кеслерине бакъдырыргъа кёпле келедиле. Иш кёллюлюгю, жууаплылыгъы, билими ючюн да ол кёп кере саугъаланнганды, алай бек сыйлы саугъагъа ол багъып сау этген адамланы ыспас сёзлерин, ариу айтханларын санайды.

Маккаланы Жанчыкъ 1978 жылда Нальчикни медучилищесин бошагъандан сора Тёбен Чегемни больницасына (бусагъатда врач-амбулаториягъа) ишлерге кирген эди. Ахкёбекланы Лейля анга ыразы болгъанын махтау сёзле бла билдиреди. Жанчыкъ оюнну сюйген, жарыкъ адамды, ишчи тенглерини арасында аны дебери бийикди.

Къонакъланы Арина 2003 жылда, окъууун бошагъанлай окъуна, республикалы больницада ишге тохтагъан эди. 2007 жылда уа Тёбен Чегемни врач-амбулаториясына кёчеди, андан бери физиология кабинетни медсестрасыды. Жаш болгъанлыкъгъа, ишин уста биледи, ариу тиллиди, жарыкъ кёллюдю. Кесин коллективге угъай, саусузлагъа да сюйдюргенди. Аладан кёп махтау сёзле, алгъышла эшитеди.

РАЧЫКЪАУ улу Борис.

СУРАТЛАДА: (башында солдан онгнга) медсестрала Маккаланы Жанчыкъ,Залийханланы Фатима, Къонакъланы Арина; (тюбюнде) терапевт Сатаней Тамазова.

Суратланы автор алгъанды.

Школ жашаудан

Окъууда ал атламла

«Билимни гитче къыралы»,-дейдиле Хасания элни 16-чы номерли орта школуна аны окъуучулары. Тюнене уа къууанчлы иш болгъанды- 1-чи «А» классны окъуучулары школчуланы сатырларына алыннгандыла. Анга аталгъан жыйылыугъа ата-анала, ыннала, устазла да къатышхандыла.

Класс къангада жыйырма бла жети акъ кёгюрчюнчюкню, аланы алларында уа уллуракъ юч кёгюрчюнню суратлары бардыла. Сабийле аланы кёргенлей окъуна, биз бла устазларыбыз, дегендиле. Аладан сора уа: «Биз энди сабийле угъай, окъуучулабыз!»- деген жазыуланы окъугъандыла.

Устаз Темуккуланы Светлана Мачраиловна аланы бир кесек тирирек этер муратда байрамны оюн-дерс бла башлайды. Ала элберлени, жомакъланы къалай билгенлерин, къайсы жомакъда кимни юсюнден айтылгъанын сорады. Окъуучуланы хазна къалмай барысы да къолчукъларын созуп кюрешедиле.

Ол кюн башха школчула да назмула айтхандыла, жырлагъандыла. Байрамны жомакъланы жигитлери Буратино, Мальвина, Золушка, Къызыл бёрклю къызчыкъ да жокълагъандыла. Ала хар бири да саугъала бла келгендиле.

Биринчи классны окъуучуларыны къуанчларына 3-чю классдан къызчыкъла бла жашчыкъла устазлары Аттоланы Адрахманны къызы Лида бла келгендиле эмда карандашла,линейкала, къаламла да келтиргендиле. Музыка саугъа да этгендиле.

Аланы школну директоруну орунбасары Гергъокъланы Шарифа да алгъышлагъанды. «Энди сиз толу эркинликли окъуучула болгъансыз, алай эсе уа, иги окъургъа, кёп билирге, кесигизни тап жюрютюрге, тизгинли болургъа керексиз,аны унутмагъыз»,-дегенди. Ызы бла ол хар сабийге «Биринчи классны окъуучусуну дипломун» бергенди. Анда уа аланы хар бирини сураты бла насийхат сёзле жазылыпдыла.

Ол кюн 1-чи «А» классны окъуучуларына школну директоруну атындан почта бла посылка да келген эди. Анда уа жомакълары бла китапла бар эдиле. Сабийле хар бири да аланы бек сюйюп алгъандыла. «1-чи классны окъуучулары» деген жазыулары бла тортну да барысы да бирге ашагъандыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Къолдан устала

Алтын халыла бла накъышлагъа жан сала

Биринчи кере Мелюханланы Маратны къызы Феридени Хасанияны Культура юйюнде бир къууанчлы жыйылыуда кёрген эдим. Бу алаша,назик къызчыкъ, университетни жетишимли бошап, искусстволаны 1-чи номерли сабий школуну Хасанияда филиалында ишлегенин айтханда, ийнанырыгъым окъуна келмей эди.

Искусство эм асламлы информация амалланы факультетини декоративно-прикладной искусствола бёлюмюн да ол бошдан сайламагъан эди. Гитче заманында окъуна аны къолу хар неге да тап жарашханды, сурат ишлерге да бек сюйгенди, анга да хунери болгъанды. «Анамы анасы, эгечлери да тигиу этерге, алтын халыла бла оюула салыргъа, кийиз урургъа да уста болгъандыла. Бизге, жууукъларыбызгъа, ахлуларыбызгъа, ол угъай да, къоншуда, тийреде бешик кереклени ыннам бла аны эгечлери жарашдырып бергендиле. Мен аланы къол бармакъларыны къымылдагъанларына къарап турлугъум келе эди. Кесим да аз-аздан къолума ийнени алама. Сора Нальчикде искусстволаны художестволу школуна жюрюп, аны да бошайма»,-деп эсгереди къыз.

Феридени диплом иши да бешик кереклерине жоралана эди. Ол, библиотекада сагъатла бла олтуруп, къарачайлыланы бла малкъаллыланы эрттегили кийизлерини, тиширыуланы жыйрыкъларыны юсюнде накъышланы тинтгенди. Интернетде тапханларын да хайырланнганды. Бютюнда бег а хореограф Къудайланы Мухтарны китабын ол кёз туурасындан кетермегенди. Насыпха, анда малкъаллыланы кёп тюрлю тамгъалары, накъышлары эмда аланы хазна къалмай барына да ангылатыула бардыла. Аны диплом ишине комиссия бийик багъа берген эди. Аллай бир ариу, аллай бир тап ишленнген эдиле бешик керекле.

Бусагъатда аны къол ызын кёргенле, заказла да бередиле. Халы бла накъышла салыу тынч тюйюлдю, кёр къазгъанча, сагъатла бла олтурургъа керекди. Фериде уа бир амалны хайырланыу бла чекленип къалмайды. Аны ишлеринде геометрия фигурала, жаныуарладан, битимледен да бир ышанла да эслене-диле. Хар ишинде да ол аппликацияны угъай, кеси къолу бла тигиу этиуню хайырланады. Суратны да уста ишлей билгени ючюн къумачха да аны кеси салады.

Этген затларын а сатып, аны бла байыгъыр акъылда тюйюлдю. Аны бек уллу мураты - Хасанияда къызчыкъланы не къадар кёбюсюн жыйып, тас бола баргъан миллет усталыкъгъа – алтын, кюмюш халыла бла накъышла сала билирге- юйретиудю. Этген затларын а жюрек ачыкълыгъы бла жууукъларына, шуёхларына, танышларына саугъагъа береди.

-Ыннам, анамы эгечинден сора, университетде устазым, диплом ишими да башчысы, факультетни деканыны орунбасары, проектирование эмда ИЗО кафедраны тамата-сы Солтанланы Мурадинни къызы Аминатдан алтын халыла бла тигиуню кёп жашырынлыкъларына юйренгенме. Аны ючюн анга артыкъда бек ыразыма,-дейди Фериде.

Къызларыны къолдан уста болгъанына анасы Фатимат, атасы Марат да бек къууанадыла. Алайсыз да къалай, бусагъатда Фериде сайлагъан усталыкъ бла артыкъ кёп адам кюрешмейди. Алай къыз аны жангыртыр муратлыды.

Хасанияны Маданият юйюнде быйыл жангы бёлюм ачылгъанды. Ары, башда айтханыбызча, алтын эм кюмюш халыла бла ариу миллет накъышла салыргъа, сурат ишлерге юйренирге къызчыкъла чакъырыладыла. Бу кюнледе кружокга хасаниячы къызчыкъладан оннга жууугъу келгенди, мындан ары да аланы саны бютюн кёп болур деп ышанырчады. Нек дегенде бизни ата-бабаларыбыздан къала келген аламат эмда керекли усталыкъ ёчюлмезге керекди.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

СУРАТДА: Мелюханланы Фериде кружокга жюрюген къызчыкъла бла.

Полиция

Къутургъан ит уллугъа, гитчеге да къоркъуулу эди

Россейни МВД-сыны муниципалла аралы «Прохладный» бёлюмюне Ульяновское элде сабий садны таматасы жазгъан тарыгъыу къагъытда ол тийреде къутургъан ауруу болгъаннга ушагъан мазаллы ит айланнганыны эм сабийлеге, юйретиучюлеге да кесини айтханыны юсюнден хапарлагъанды.

Тамата участка уполномоченный полицияны капитаны Роман Довгий алайгъа мычымай жетгенди эм хауле итни алайдан узакъгъа къыстагъанды. Алай ит кёп турмай ызына къайтханды, адамлагъа чабып, къоркъутуп тургъанды. Полициячы, быллай уллу парий ит сабий садха жууукъда айланса, къоркъуулу болгъанын ангылап, аны керох бла уруп ёлтюргенди. Алай бла адамланы къутургъан итден къоруулагъанды.

КъМР-де МВД-ны пресс-службасы.

Билдириу

Къоркъуусузлукъну жалчытыр муратда

Халкъны бирлигини кюнюн байрамларгъа аталгъан къууанчлы ишлени кезиуюнде артыкъда сакъ болургъа эм жамауат транспортда, адамла кёп жыйылгъан жерледе къоркъуусузлукъну жалчытыргъа кереклисин эсде тутаргъа унутмагъыз.

Ишеклик туудургъан бир тюрлю иесиз зат кёрсегиз, аны къатында мобильный телефонугъуз бла сёлешмегиз эм анга тиймегиз. Теракт этилирге боллугъуну юсюнден эшитсегиз, адамлада чачдырылыучу зат болгъанын билсегиз неда кеслерин тапсыз жюрютген адам кёрсегиз, мычымай право низамны сакълаучу органлагъа сёлешигиз. Сизни билдириуюгюзге тийишлисича эс буруллукъду, адамланы къоркъуусузлукъларын жалчытыуну шарт мадарлары этилликдиле.

Кече-кюн тохтаусуз ишлеген телефонланы номерлери быллайладыла:

-КъМР-ни Оператив штабы: (88662) 48-16-92, 48-16-37;

-Россейни ФСБ-сыны КъМР-де Управлениясы: (88662) 48-15-81 (ышаныулукъну телефону);

-Россейни Следствие комитетини КъМР-де Следствие управлениясы: (88662) 77-64-22 (ышаныулукъну телефону);

-Россейни МЧС-ини Баш управлениясы (88662) 77-64-22 (дежурный бёлюм).

КъМР-де Оператив штаб.

«Ай Ти Ви групп» ООО-ну коллективи эм шуёхлары бла тенглери **АЛТУУЛАНЫ Къазийни жашы Борис** кезиусюз ёлгенине уллу бушуу этип, аны ахлуларына бла жууукъларына къайгъы сёз бередиле.

Ыйыклыла гороскоп

3-чю ноябрьден 9-чу ноябрьге дери

КЪОЧХАРЛА. Ыйыкъны биринчи жарымында сизден бек къаты излерикдиле жууукъларыгъыз да, оноучула да, коллегаларыгъыз да. Ишигизни анга кёре къурагъыз: сизге бек керекли затды ол. Орта эм байрым кюнле, мамырлы кюнле болгъандан сора да, романтикалы да боллукъдула. Солуу кюнледе асыры тири эм ашыгъыулу болмазгъа кюрешигиз: къатыгъыздагъылагъа онг беригиз сизни эм сизни оюмларыгъызны ангыларгъа.

ТАНАЛА. Баш эм геуюрге кюнледе сиз, чыгъармачылыкъ иш бла кюрешенден сора да, къоркъуулу атлам этерге боллукъсуз. Ол аман да тюйюлдю, алай эсе да, чекден а озмагъыз. Орта эм байрым кюнле жууаплы кюнле боллукъдула, алай эсе низамлы да, тёзюмлю да болугъуз. Байрым кюнде уа ол да, бирси да бютюн бек керек боллукъдула, ол болумдан да сиз тап къутуллукъсуз.

ЭГИЗЛЕ. Ыйыкъны ал кезиуюнде сизден бир жолгъа изленнгени тюзлюк бла келечилик боллукъдула. Ол ишледе сиз кесигизни иги жаны бла кёргюзтюрюксюз. Жангы диета эм спорт бла кюрешиу саулугъугъузну кючлерикдиле. Орта эм байрым кюнледе уа ишде болумла халны тюрлендирликдиле, ол тюрлениуле да сизге иги болушурукъдула. Солуу кюнле тукъум чёкню кюнлери боллукъдула.

АЙЫРЫЧАБАКЪЛА. Ыйыкъда сизни бла байламлы уллу тюрлениуле боллукъдула. Бир жерден башха жерге кёчюумю, жангы ишми, окъууну андан ары бардырыуму– къыйынды билген. Сиз кесигиз сайлагъыз сизге къайсы керегин. Къалай-алай десек да, жашауугъуз иги жаныны тюрленирге ушап турады. Иш а бараз эм орта кюнледе иги барлыкъды, файдалы да боллукъду. Солуу кюнледе шуёхла, нёгерле бла олтурлукъсуз.

АСЛАНЛА. Ыйыкъны биринчи жарымында ишде болум осалгъа кетерикди. Ол болумда сизден кереклиси -иги эс жыйып, ишни тийишлисича бардырлыкъ жолну табыуду. Орта эм байрым кюнледе хапарлагъа, келишимлеге, планлагъа эс бурмагъыз, артыкъда ала жазма халда къабыл этилмеген эселе. Солуу кюнледе жангы жылда этиллик ишлени планларын жарашдырыгъыз.

КЪЫЗЛА. Юйюрде болумлагъа эс бурургъа тюшерикди, ишде болумланы къоюп. Артыкъда эки кюннге эс бурургъа керек боллукъду. Орта кюнде иш бла байламлы жангы адамла бла танышыула болургъа боллукъдула, кёп чурумланы да тамамларгъа тюшерикди. Солуу кюнледе жууукъларыгъызны айтханларын да этерге кюрешигиз, къолугъуздан келлик эсе.

БАЗМАНЛА. Ыйыкъны биринчи жарымында сиз иш кёллю эм жетишимли да боллукъсуз. Аны бла бирге, ол кезиу иги заманды даулашланы кетерирге. Орта эм байрым кюнледе ишни тийишлисича тамамлай билгенигизни кёргюзталлыкъсыз. Солуу кюнле бек игидиле романтикалы байламлыкъланы кючлерге, сюйген адамыгъызгъа жюрегигизни ачаргъа да.

АКЪЫРАПЛА. Ыйыкъны ал кюнлеринде сиз чекден озуп менсинириксиз эм жангылыкълагъа эс бурлукъ тюйюлсюз. Иги эс бурмай жангы затланы тюртдюм этмегиз. Аладан табаргъа боллукъсуз сизге бек керек болгъан, шёндюге дери табалмай тургъан затны. Орта эм байрым кюнледе кеси кючюгюзге ышаныу къаллай башламчылыкълада да этген муратыгъызгъа жетдирликди. Солуу кюнледе уа спорт бла кюрешигиз ансы, кючюгюз бошуна кетерикди.

САДАКЪЧЫЛА. Баш эм геуюрге кюнле кыйын кюнле боллукъдула, тёзюмлю эм тири болугъуз. Орта эм байрым кюнледе къатыгъыздагъыла сиз атханны бек жаратырыкъдыла эм сизни жанлы боллукъдула. Байрым кюнде кёп ишни къолгъа аллыкъсыз,аланы тамам этеме деп кече ортасына дери ишде къалмагъыз. Солуу кюнледе юй бийчегиз да, юйюр да, жууукъларыгъыз окъуна да сиз айтханны жерге салмай этерикдиле.

ТЕКЕМЮЙЮЗЛЕ. Ыйыкъны биринчи жарымы коллектив бла бирге ишлерге жараулу кезиудю. Сизни адамла бла жараша билгенигизге, адамланы айтханыгъызгъа ийнандыра билгенигизге кёпле сукъланырчадыла. Орта кюнден сора не гитче затланы да магъаналары уллула боллукъдула, алай эсе, алагъа тийишлисича эс бургъуз. Солуу кюнледе сиз ахшы келечи, даулашлада судья бола билгенигизни кёргюзтюрюксюз.

СУУКЪУЙЛА.Баш кюнде ары-бери чабыууну къоюгъуз- тёгерекге чабаргъа итиниулюк бек уллу боллукъду. Геуюрге эм бараз кюнледе эрттеден бери да алалмай тургъан борчларыгъызны келтирликдиле неда даулашла мамыр халда тамам этилликдиле. Ыйыкъны экинчи жарымы-ишни ашыкъмай бардырыргъа жараулу кезиудю. Байрым кюнню ингиринде шуёхларыгъыз бла олтуругъуз, шабат кюнню ингиринде уа сюйген адамларыгъыз бла болугъуз.

ЧАБАКЪЛА.Сиз эндиге дери билмеген ишни бу ыйыкъда къоркъмай къолгъа алыгъыз. Ол иш сизге бек керек эсе, сиз аны къыйналмай тамам этериксиз. Байрым кюн бек иги эм файдалы кюн боллукъду. Солуу кюнледе къошакъ халда иги кесек ахча тюшюрюрча онг боллукъду, ол онгну да хайырланыгъыз.

Той

Насып, узакъ ёмюр да тежейбиз

Жангы юйюрлени къуралыулары жаланда аланы жууукъларына, ахлуларына угъай, саулай да миллетибизге къууанчды. Алгъаракълада аллай къууанч Акъ- Сууда жашагъан Бёзюланы арбазларын да жарытханды. Маликни жашы Эльдар бла Атмырзаланы Тахирни къызы Жаннет бир юйюр къурагъандыла.

Жууукъ, тенг, жангы юйленнген жашны бла къызны алгъышлай, алагъа толу юйюрлю болурларын, бир бирлерин ангылап, кёп жылланы ырахат эмда кийик саулукълу жашарларын тежегендиле. Биз да, алагъа къошулуп: жаш адамланы къадарлары аталары, аналары, артыкъда бег а кеслери сюйгенча насыплы, узакъ ёмюрлю болсунла, дейбиз.

Бёзюланы, Атмырзаланы, Къайгъырмазланы, Созайланы юйюрлери.

ШАХМАТЛА

Мажмудин Кармов - биринчи

КъМР-ни Спорт министерствосуну пресс-службасындан билдиргенлерича, Дагъыстан Республиканы Избербаш шахарында шахматладан Россейни кубогуну Н.Г. Гапизовну хурметине жораланнган кезиую ётгенди.

Анга битеу да 89 спортчу къатышхандыла, аланы араларында халкъла аралы гроссмейстерле, спортну усталары, кандидатла, биринчи разрядлы спортчула бар эдиле.

Бизни республикадан эришиулеге онтёрт адам баргъанды. Алай эм жетишимли болуп 64-жыллыкъ Мажмудин Кармов къайтханды. Ол ветеранланы араларында биринчи жерни алгъанды. Александр Козак ючюнчю жерге чыкъгъанды. Башха жерлешлерибиз а 5-чи-13-чю жерледе къалгъандыла.

ЭРКИН ТУТУШУУ

Континентле аралы кубок - Мусукаланы Исмайылда

Кёп болмай Хасавюртда «Эркин тутушуудан континентле аралы кубок» деген алтынчы битеуроссей турнир бардырылгъанды. Ол XIV-XX ёмюрледе жашагъан сыйлы спорчуланы хурметлерине жораланнганды.

Исмайыл тренери Ажоланы Юсюп бла.

Анда 21-жыллыкъ хасаниячы жаш Мусукаланы Исмайыл 57 килограмм ауурлукъ категорияда биринчи жерге тийишли болгъанды. Исмайыл юниорланы араларында Россейни чемпионуду, былтыр Каспийск шахарда Алий Алиевни хурметине жораланнган турнирде хорлагъанды.

Хорламы ючюн аны «Лада Гранта» машина бла саугъалагъандыла. Бу саугъа белгили чемпион Шамиль Умахановну туугъан къарындашыны башламчылыгъы бла бериледи. Ол 1998 жылда 25-чи июньда Нальчикни спорт мекямында балкону оюлгъанында ажымлы ёлген эди. Шамиль да, Исмайылча, бу ауурлукъ категорияда эрише эди.

Аны тренери Ажоланы Юсюп айтханына кёре, Исмайыл 2015 жылда Красноярск шахарда Иван Ярыгинни хурметине жораланнган уллу турнирде кесин кёргюзталлыкъды.

КСАНАЛАНЫ Фатима.
Сурат авторнуду.

АУУР АТЛЕТИКА

Ксения Савчук - эм кючлю

Москвада ауур атлетикадан студентлени чемпионатлары бардырылгъанды. Анда бизни республикадан Ксения Савчук алтын майдалны алгъанды.

Ксения, двоеборьяда битеу да 180 килограммны кётюрюп, аны бла эришгенлени иги да озгъанды. Аны тренер Михаил Шекемов юйретеди. Атлетчи къыз бюгюнлюкде Амурну къырал гуманитар – педагогика университетинде окъуйду, турнирлеге Къабарты-Малкъарны эм Хабаровск крайны атларындан къатышады, деп билдиргендиле КъМР-ни Спорт министерствосуну пресс-службасындан.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Ишге чакъырабыз

Аспирантурагъа кирирге сюйгенлеге

«Эл мюлкню Къабарты-Малкъар илму-тинтиу институту» федеральный къырал бюджет илму учреждение битеулю жерчилик, битимчилик; селекция эмда эл мюлк битимлени урлукъларын ёсдюрюу деген специальностьлагъа кёре 2014-2015 окъуу жылгъа аспирантураны заочный формасына алыуну бардырады.

Андан сора да, зоотехния, ветеринария, битеулю жерчилик жаны бла 1-чи эм 2-чи номерли илму-производство бёлюмледе ишлерге илму къуллукъчуланы алады. Ол бёлюмле Чегем районну Нартан элинде бла Терк районну Красноармейское элинде орналыпдыла.

Бу билдириулеге эс бургъанла бу адресге келирге боллукъдула: **Нальчик ш., Киров орам, 224,3-чю этаж, 308-чи кабинет.**

Сорлукълары болгъанла бу телефон номерлеге сёлешсинле: **77-01-96,8-962-652-21-65.**

Газетни келир номери 6-чы ноябрьде чыгъарыкъды.

Билдириу

Жамауатны болушлугъу изленеди

Кёнделенни администрациясы бла эллилени бир къауму бу элде Уллу Ата журт урушда ёлгенлеге эсгертме салыргъа белгиленнгенин билдиреди. Аны уллулугъу 63х2,3 метрни тутарыкъды. Бу элден чыкъгъанланы, башхаланы да аны къурулушуна къошумчулукъ этерлерин тилейбиз.

Эсгертмени ишлеуге кеслери ыразылыкълары бла ахча берирге сюйгенле аны бу расчётный счётха ётдюрюрге боллукъдула:

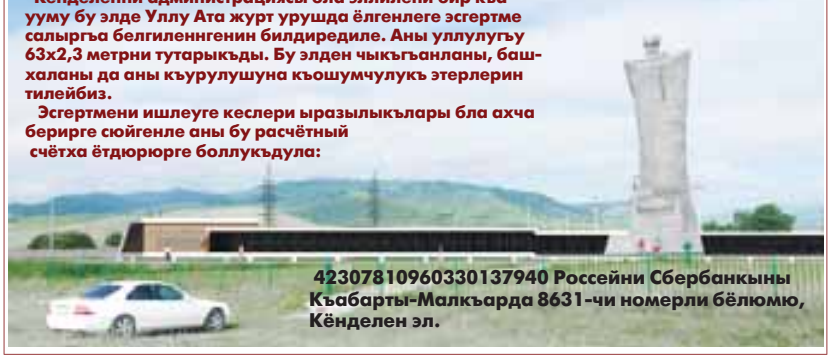

42307810960330137940 Россейни Сбербанкыны Къабарты-Малкъарда 8631-чи номерли бёлюмю, Кёнделен эл.

Учредительле: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редакторну орунбасары
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

АТТАЛАНЫ Жамал, (баш редактор)
БЕППАЙЛАНЫ Муталип (баш редакторну орунбасары)
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь)
ТЕКУЛАНЫ Хауа (жамауат-политика бёлюмню таматасы)
САРАККУЛАНЫ Асият (культура бёлюмню таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмнийи - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июньда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла къырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланнганды.
Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда къол салынады.
20.00 сагъатда къол салыннганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Текуланы Хауа- дежурный редактор;
Акушуланы Феруза (1,2,3,4-чю бетле),
Зезаланы Лида - (5,6,7,8-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 2130 экз. Заказ № 2122

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5
электронный почтасы: elbor_50@mail.ru